

Oznaka poročila: ARRS-RPROG-ZP-2015/92

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH RAZISKOVALNEGA PROGRAMA

(za obdobje 1. 1. 2009 - 31. 12. 2014)

A. PODATKI O RAZISKOVALNEM PROGRAMU

1. Osnovni podatki o raziskovalnem programu

Šifra programa	P5-0062
Naslov programa	Uporabna razvojna psihologija Applied developmental psychology
Vodja programa	7671 Maja Zupančič
Obseg raziskovalnih ur (vključno s povečanjem financiranja v letu 2014)	18688
Cenovni razred	B
Trajanje programa	01.2009 - 12.2014
Izvajalci raziskovalnega programa (javne raziskovalne organizacije - JRO in/ali RO s koncesijo)	581 Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta 553 Pedagoški inštitut 589 Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta 2565 Univerza v Mariboru Filozofska fakulteta
Raziskovalno področje po šifrantu ARRS	5 DRUŽBOSLOVJE 5.09 Psihologija
Družbeno-ekonomski cilj	13.05 Družbene vede - RiR financiran iz drugih virov (ne iz SUF)
Raziskovalno področje po šifrantu FOS	5 Družbene vede 5.01 Psihologija

B. REZULTATI IN DOSEŽKI RAZISKOVALNEGA PROGRAMA

2. Povzetek raziskovalnega programa¹

SLO

Izvedli smo študije govornega razvoja od obdobja dojenčka do vključno mladostništva in v ta namen razvili ter standardizirali psihodiagnostične merske pripomočke za ocenjevanje sprememb v tem razvoju. Preučevali smo dejavnike govorne kompetentnosti v otroštvu (npr.

spol, kakovost družinskega okolja, izobrazba staršev), učinek spola na govor dojenčkov/malčkov pa smo analizirali primerjalno v 10-ih neangleško govorečih skupnostih.

Kontekstualni pojasnjevalni model učne uspešnosti smo razširili z vključitvijo spoznavnih, osebnostnih in motivacijskih dejavnikov. Podprli smo neposredne učinke inteligentnosti, odprtosti, nizke ekstravertnosti in izobrazbe staršev; posredne učinke (preko samozaznane učinkovitosti učencev) inteligentnosti, vestnosti, učiteljevega pritiska k razumevanju in usmerjenosti k obvladovanju ter negativni učinek pritiska staršev k učenju. Vz dolžno/sočasno/medkulturno smo določali prispevek specifičnih osebnostnih potez k učni uspešnosti osnovno-/srednješolcev.

Raziskovali smo razvoj socio-ekonomskih pojmov in odkrili starostne razlike v strukturi teh pojmov ter njeno povezanost z vrsto srednje šole. Oblikovali smo napovedne modele socialne participacije (psihološki in kontekstualni dejavniki) in državljskih kompetenc (raven/vrsta participacije, medkulturna stališča, vrstniški odnosi).

Preverjali smo medkulturne razlike v družbenih in subjektivnih pojmovanjih mladih na prehodu v odraslost o odraslosti, doseženih merilih odraslosti, predvideni starosti prevzemanja odraslih vlog ter njihove povezanosti z demografijo in označevalci prehoda v odraslost. Razvili/validirali smo TOPO, prepoznali dejavnike, ki prispevajo k individualizaciji, in določili njeno napovedno vrednost za psihosocialno zrelost/blagostanje.

Pojasnjevali smo razlike v razvoju zgodnje navezanosti na različne osebe in pokazali vlogo navezanosti na starše, prijatelje vrstnike in partnerje v osebnosti mladih na prehodu v odraslost, uživanju zdravju škodljivih substanc ter vpletanju staršev v izobraževanje njihovih otrok.

Razvili/medkulturno validirali smo VMR-OM-K, preverili smer povezav med potezami in socialnim prilagajanjem otrok, strukturno doslednost tipov osebnosti, časovno stabilnost pripadnosti tipu in sočasno/vzdolžno napovedno veljavnost tipov nasproti potezam. Pri otrocih z MDR smo pokazali uporabnost taksonomije PFM, diagnostično uporabnost, vpliv osebnosti na odnos s sorojenci in starševski stres. Preučevali smo osebnostne spremembe na prehodu v odraslost in njihovo vlogo v osebnem/socialnem prilagajanju.

Prepoznali smo vlogo nevrološke aktivnosti v (socio)kognitivnih in osebnostnih razlikah med spoloma, povezave med faktorji inteligentnosti in vzroci možganske aktivacije ter povezave delovnega spomina z možgansko oscilacijo.

Preučili smo prepričanja o pozni starosti in subjektivno zaznane starosti v obdobjih odraslosti, dejavnike, ki jih sodoločajo, ter povezanost teh prepričanj, razkoraka dejanska-subjektivna starost in osebnosti z razvojnimi izidi.

ANG

Studies on language development from infancy through adolescence were conducted. Psychodiagnostic tools to assess the changes were developed and standardized, factors of language competence over childhood (e.g., gender, the quality of home environment, parental education) were studied, and the effect of gender on infants'/toddlers' language was compared among 10 non-English speaking communities.

A contextual explanatory model of academic achievement was extended by cognitive, personality, and motivational factors. We supported direct effects of intelligence, openness, low extraversion, and parental education; indirect effects (mediated through the students' self-efficacy) of intelligence, conscientiousness, teacher's press for understanding and mastery goal orientation, and a negative effect of parental academic pressure. Effects of specific personality traits on achievements over compulsory/secondary school were established longitudinally/concurrently/cross-culturally.

The development of socio-economic concepts was explored. Age-differences in the structure of concepts and its relation to the type of school were revealed. Predictive models of social participation (psychological and contextual factors), and civic competences (level/type of participation, intercultural attitudes, peer relationships) were proposed.

We examined cultural differences in societal and emerging adults' conceptions of adulthood, achieved criteria for adulthood, perceived timing of the transition to adult roles, and their associations with demographics, and transitional markers. We created/validated the ITEA, identified factors contributing to individuation, and determined its predictive value in adjustment.

Research explained differential development of early attachments, and suggested an important role of attachment to parents, friends, peers and romantic partners in emerging adults' personality, substance use and parental involvement in their children's education.

We constructed/cross-culturally validated the ICID-S, tested the direction of associations of child traits with social adjustment, structural consistency of personality types, temporal stability of type membership, and concurrent/longitudinal predictive validity of types vs. traits.

In children with cognitive disability, the usefulness of the FFM taxonomy, diagnostic applicability, influence of personality on sibling relationships and parental stress were shown. We explored personality change over emerging adulthood and its role in adaptation. The role of neurological activity in (socio)cognitive, and personality gender differences, relations between factors of intelligence and brain activation patterns, and associations of working memory with brain oscillation were determined. Conceptions of the old age, and subjective ages were examined over adulthood. Their contributing factors, and associations of the conceptions, actual-subjective age discrepancy, and personality with developmental outcomes were studied.

3. Poročilo o realizaciji predloženega programa dela na raziskovalnem programu, (vključno s predloženim dopolnjenim programom dela v primeru povečanja financiranja raziskovalnega programa v letu 2014)²

SLO

Skladno z načrtom dela smo raziskovali spoznavni, govorni in osebnostno-socialni razvoj posameznikov v različnih socialnih kontekstih/razvojnih obdobjih ter nevrofiziološke temelje psihološkega delovanja na prehodu v odraslost/odraslosti.

V več študijah smo pri različno starih dojenčkih/malčkih in otrocih/mladostnikih preučevali starostne spremembe v razvoju govora (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Podlesek, 2010, 2012, 2013). Za ocenjevanje teh sprememb smo razvili ter standardizirali baterijo psihodiagnostičnih pripomočkov (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj, Sočan in Komidar, 2012) in pokazali, da so vzgojiteljice in starši veljavni ocenjevalci malčkovega govora (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj, Podlesek in Kranjc, 2011). Preučevali smo izbrane dejavnike govorne kompetentnosti različno starih otrok, npr. kakovost družinskega okolja, izobrazba staršev, spol otroka (Fekonja Peklaj in Marjanovič Umek, 2011; Marjanovič Umek in Fekonja Peklaj, 2010; Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Podlesek, 2012). Učinek spola na govor dojenčkov/malčkov smo ugotavljali v mednarodni primerjalni študij iz 10 neangleško govorečih jezikovnih skupnosti (Eriksson in Marjanovič Umek, 2012).

Pri razširjanju kontekstualnih razlagalnih modelov učne uspešnosti s spoznavnimi, osebnostnimi in motivacijskimi dejavniki smo preučevali individualne in socialne dejavnike različnih pokazateljev učnih dosežkov učencev/dijakov. Vzdlžno smo pri mladostnikih npr. preverili napovedni model uspešnosti pri matematiki in podprli: (a) neposreden učinek inteligentnosti, odprtosti in nizke ekstravertnosti ter izobrazbe staršev na dosežke pri matematiki; (b) posredne pozitivne učinke inteligentnosti, vestnosti, učiteljevega pritiska h kakovostnemu učenju in njegove usmerjenosti k ciljem obvladovanja ter negativen posredni učinek starševskega pritiska, ki vsi potekajo preko zaznane učne samoučinkovitosti (Puklek Levpušček, Zupančič in Sočan, 2013). Dalje smo se ukvarjali s preučevanjem učinka spola, predhodnega znanja, osebnostnih lastnosti in motivacije za učno uspešnost pri matematiki v srednji šoli (Peklaj, Podlesek in Pečjak, 2014).

Vzdlžno in prečno smo ob nadzoru izobrazbe staršev ugotavljali vlogo posameznih označevalcev robustnih potez v več pokazateljih učne uspešnosti pri učencih/dijakih (Smrtnik Vitulić in Zupančič, 2010, 2011) ter prečno pri slovenskih prvošolcih (Zupančič in Kavčič, 2011), v sodelovanju z inštitutom pri Ruski akademiji znanosti pa tudi pri velikih vzorcih učencev od 3. do 9. razreda v Sloveniji in Rusiji, in sicer z metodo več ocenjevalcev (Zupančič idr., v tisku).

Opazovali smo razvojnopsihološke spremembe v prehranjevalnem vedenju otrok/mladostnikov in vpliv različnih dejavnikov družinskega/kulturnega okolja ter senzorne edukacije nanje. Pripravili smo znanstveno monografijo o senzorni edukaciji in njeni učinkovitosti pri prehranski vzgoji (Komidar in Podlesek, 2014; Podlesek, Komidar in Puklek Levpušček, 2014).

Preučili smo razvoj socio-ekonomskih pojmov pri otrocih/mladostnikih; oblikovali in preverili smo merski pripomoček, s pomočjo katerega smo podprli razvojne razlike v strukturi temeljnih ekonomskih pojmov ter njeno povezanost s srednješolskimi izobraževalnimi programi. Oblikovali smo napovedne modele družbeno-političnega udejstvovanja mladih: (a) socialne participacije (psihološki in kontekstualni dejavniki); (b) državljskih kompetenc (raven in oblike participacije v šoli, medkulturna stališča, odnosi z vrstniki) (Gril, 2009, 2010, 2011; Gril in Autor, 2010; Gril in Rožman, 2013; Rožman in Gril, 2012). Razvili smo merske pripomočke politične samoučinkovitosti, participacije v šoli, državljskih kompetenc, medkulturnih stališč, diskriminacije in narodnostne identitete (Gril, 2011) ter pripravili baze podatkov na reprezentativnih vzorcih učencev/dijakov/učiteljev.

Za uporabo v Sloveniji smo v sodelovanju s španskimi avtorji priredili, pri vzorcu 1334 slovenskih mladostnikov validirali in standardizirali *Vprašalnik o medosebnih težavah v mladostništvu* (Ingles idr., 2005; Zupančič idr., 2011) ter pri 646 slovenskih mladostnikov porprli primerno zanesljivost, konstruktno veljavnost in faktorsko invariantnost *Vprašalnika šolske anksioznosti* (García-Fernández idr., 2011). Španski sodelavci pa so v sodelovanju z našo PS priredili in validirali izvirno slovensko *Lestvico socialne anksioznosti za mladostnike* (Puklek Levpušček, 2008) pri španskih mladostnikih, izdelali norme in kritične meje, ki označujejo prisotnost klinične motnje socialne anksioznosti (Garcia Lopez, Puklek Levpušček idr., 2011; Puklek Levpušček idr., v tisku). V povezavi z anksioznostjo mladostnikov smo opravili še sekundarno analizo nekaterih podatkov mednarodne raziskave PISA 2012, v kateri smo primerjali matematično anksioznost slovenskih 15-letnikov z njihovimi vrstniki na ravni povprečja OECD ter povezanost matematične anksioznosti z matematično pismenostjo (Puklek Levpušček, 2014).

S sodelavci v ZDA in Avstriji smo ugotavljali medkulturne razlike v družbenih in osebnih predstavah o odraslosti, doseženih kriterijih odraslosti ter predviden čas prevzemanja odraslih vlog v odvisnosti od demografskih značilnosti mladih, njihovih življenjskih okoliščin in označevalcev prehoda v odraslost (Zupančič idr., 2014). Ker so se obstoječe mere psihološkega osamosvajanja v naših raziskavah pokazale kot neustrezne (Zupančič, Komidar in Puklek Levpušček, 2012), smo oblikovali, validirali in v štirih deželah poskusno preverili izvirni pripomoček TOPO (Komidar, Zupančič, Sočan in Puklek Levpušček, 2014), prepoznali dejavnike, ki prispevajo k posameznim vidikom psihološkega osamosvajanja, tj. demografske, prehode v socialnih vlogah, osebnostne (Zupančič in Kavčič, 2014a), ožje in širše sociokulturne (Zupančič, Puklek Levpušček in Komidar, 2014), ter določili napovedno vrednost teh mer za sočasne razvojne izide, tj. za zadovoljstvo z življenjem in doseganje kriterijev odraslosti (Zupančič, Komidar in Puklek Levpušček, 2014).

S spoznanji raziskav smo dopolnili teorijo navezanosti z razlago diferenciranega razvoja navezanosti na mamo, očeta in vzgojiteljico v najzgodnejšem obdobju življenja (Cugmas, 2011) ter preučili zveze med navezanostjo na starše, prijatelje, vrstnike in partnerje pri mladih na prehodu v odraslost z njihovo samopodobo, osebnostnimi značilnostmi, uživanjem zdravju škodljivih substanc in vpletenostjo staršev v izobraževanje njihovih otrok (Cugmas, 2010, 2012; Puklek Levpušček in Gril, 2010).

Preučevali smo učinke preventivnih dejavnosti na upad samomorilnega količnika v Sloveniji med letom 1997 in 2010 (Roškar, Podlesek in Zorko, 2014).

Na področju osebnostnih potez smo za rabo v Sloveniji prevedli, priredili in pri vzorcu 200 malčkov validirali kratko obliko vprašalnika temperamenta *Vedenje malčkov* (Putnam idr., 2010), ki je prvi merski pripomoček za ocenjevanje temperamenta malčkov in bo služil kot nepogrešljiva mera v zgodnji razvojni diagnostiki (Stropnik in Zupančič, 2014), oblikovali prvo implicitno mero (nevroticizem) za samooceno otrok, dodatno validirali in oblikovali slovenske norme za dolgo obliko *VMR-OM* (Halverson idr., 2003; Zupančič in Kavčič, 2009), razvili, mednarodno preverili in pri velikih vzorcih validirali kratko obliko *VMR-OM* (Slobodskaya in Zupančič, 2010) v sodelovanju z ruskimi sodelavci, z navzkrižnim zamikom preverjali smer razvojnih povezav med potezami več kot 200 otrok in njihovim socialnim prilagajanjem (Zupančič, Podlesek in Kavčič, 2010), ki so predhodno pokazale vzporedni potek razvoja (Kavčič, Podlesek in Zupančič, 2012), strukturno doslednost tipov osebnosti v otroštvu, časovno stabilnost pripadnosti tipom ter sočasno in vzdolžno primerjali napovedno vrednost tipov proti zveznim/dihotomiziranim meram osebnosti (Horvat in Zupančič, 2013). Pri otrocih z motnjo v duševnem razvoju smo podprli uporabnost (a) petfaktorske taksonomske sheme, (b) kratke oblike *VMR-OM* v diagnostiki, (c) napovedno vrednost osebnosti za odnose otrok s sorojenci in starševski stres (Colnerič in Zupančič, 2010, 2013). V vzdolžni raziskavi smo nadaljevali z analizo razvojnih sprememb v osebnostnih potezah na prehodu v odraslost (Zupančič in Kavčič, 2014b) ter vlogo osebnosti, njenih sprememb in pomembnih življenjskih dogodkov v individualizaciji (Zupančič in Kavčič, 2014a, c), poteku življenja, psihosocialni zrelosti ter čustvenemu, psihološkemu, socialnemu in splošnemu blagostanju (Zupančič in Kavčič, 2014č).

Z eksperimenti smo raziskovali vlogo nevrološke aktivnosti v razlikah med spoloma v spoznavnih, socio-spoznavnih in osebnostnih procesih (Jaušovec in Jaušovec, 2010a, 2012a), odnos med inteligentnostjo in njenimi faktorji z možgansko aktivacijo (Jaušovec, 2014; Jaušovec in Jaušovec, 2010b, 2012b; Pahor in Jaušovec, 2014) ter odvisnost med delovnim spominom (obseg in manipulativne funkcije) in možganskimi oscilacijami (Jaušovec in Jaušovec, 2012c, 2014; Jaušovec, Jaušovec in Pahor, 2014).

Prečno smo ugotavljali pojmovanja o pozni starosti in starostnikih pri različno starih posameznikih in več socialnih skupinah (vzorec preko 700), vpliv izobraževanja na ta pojmovanja (Zupančič, Colnerič in Horvat, 2010; Zupančič, Kavčič in Colnerič, 2011), razvoj subjektivnih starosti ter vlogo teh pojmovanj, dispkepance dejanska-subjektivna starost in

osebnosti v razvojnih izidih pri starostnikih (Zupančič, Colnerič in Horvat, 2011; Zupančič, Horvat in Colnerič, 2010). Priredili, validirali in standardizirali smo tudi osebnostni vprašalnik *BFQ* (Barbaranelli idr., 2012) za starostnike ter prilagodili in pri vzorcu 243 slovenskih razmeroma zdravih in neodvisnih starejših osebah validirali *Vprašalnik prostočasnih dejavnosti za starostnike* (Petrič in Zupančič, 2012).
Opomba: navedbe znanstvenih del so zavedene v COBISS.

4. Ocena stopnje realizacije programa dela na raziskovalnem programu in zastavljenih raziskovalnih ciljev³

SLO

Program dela je bil v celoti realiziran in je pokazal več smeri za raziskovanje v prihodnosti. V izvedenih empiričnih študijah smo odgovorili na številna specifična raziskovalna vprašanja s področij govornega, osebnostnega in čustveno-socialnega razvoja ter nevrofizioloških temeljev (socio)spoznavnega in osebnostnega delovanja, ki imajo tako teoretsko kot tudi praktično vrednost v Sloveniji in v tujini. Prepoznali, opisali in pojasnili smo npr. različne vidike poteka razvoja govora pri slovensko govorečih otrocih/mladostnikih ter razvili izvirne pristope in načine za ocenjevanje govornega razvoja; sociokulturne dejavnike in načine spodbujanja razvoja zgodnjega govornega razvoja in pismenosti ter njihov učinek na kasnejšo pismenost; (ne)posredne učinke osebnostnih potez na učno uspešnost, dejavnike socialnega konteksta, ki se (ne)posredno povezujejo z učnimi dosežki ob upoštevanju individualnih značilnosti različno starih posameznikov; potek razvoja temeljnih ekonomskih pojmov in njihove strukture v otroštvu/mladostništvu, socialnopsihološke dejavnike tega razvoja ter psihosocialni razvoj v kontekstu neformalnega izobraževanja; spremembe v (robustnih/specifičnih) osebnostnih potezah otrok/mladostnikov, vlogo osebnosti v specifičnih razvojnih izidih od otroštva do pozne odraslosti in pri posebnih skupinah; medkulturne razlike/podobnosti v predstavah odraslosti, doseženih kriterijih odraslosti, osamosvajanju, dejavnikih, ki pospešujejo/zavirajo psihološko osamosvajanje, prevzemanje odraslih vlog in blagostanje pri mladih na prehodu v odraslost; vlogo sloga navezanosti in socialne anksioznosti v razvojnih izidih pri mladih; predstave o starosti in starostnikih med slovenskimi različno starimi skupinami in možnost zniževanja zmotnih predstav; razlike v nevrološki aktivnosti med spoloma z različnimi ravni čustvene/splošne/specifične inteligentnosti ter odvisnost med stimulacijo levega parietalnega režnja in obsegom neposrednega pomnjenja pri odraslih.

Izdelali smo izvirne, mersko ustrezne pripomočke za uporabnike s slovenskimi normami (npr. baterija govornih preizkusov, TOPO, VPŽD), priredili/validirali ter oblikovali norme VMTM, VMROM, BFQ-starejši in oblikovali več novih pripomočkov za raziskovanje. Opravljene raziskave so bile podlaga za sodelovanje članov PS pri analizah psiholoških dejavnikov učne uspešnosti na Hrvaškem in v Rusiji, pri pripravi mednarodne študije o osamosvajanju mladih v Avstriji, Turčiji, ZDA in Sloveniji ter v pomoč pri sekundarnih analizah rezultatov dejavnikov pismenosti v raziskavi PISA 2009, 2012.

Pokazatelji realizacije raziskovalnega dela so tudi naše objave (glej Sicris/Cobiss) v mednarodnih revijah z dejavnikom vpliva, drugih znanstvenih revijah, monografijah, poglavjih v monografijah (tujih/slovenskih), strokovnih publikacijah, predstavitev na mednarodnih konferencah in domačih znanstvenih/strokovnih srečanjih ipd. O odmevnosti raziskovalnega dela pričajo tudi vabljeni predavanja članov PS doma in v tujini.

5. Utemeljitev morebitnih sprememb programa raziskovalnega programa oziroma sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave programske skupine v letu 2014⁴

SLO

Ni bilo sprememb.

6. Najpomembnejši znanstveni rezultati programske skupine⁵

Znanstveni dosežek			
1.	COBISS ID	49586786	Vir: COBISS.SI

Naslov	SLO	Značilnosti zgodnjega razvoja besednjaka in slovnice pri slovensko govorečih dojenčkih in malčkih
	ANG	Characteristics of early vocabulary and grammar development in Slovenian-speaking infants and toddlers
Opis	SLO	Izsledki več raziskav kažejo, da se otrokov besednjak razvija v odvisnosti od usvajanja slovnice jezika ter da je boljši napovednik slovnične zapletenosti govora kot otrokova starost. V raziskavi smo prvič preučili značilnosti razvoja besednjaka in slovnične strukture govora slovensko govorečih dojenčkov in malčkov. V vzorec je bilo vključenih 512 dojenčkov in malčkov, starih od 0;8 do 2;6 let, njihov govor pa smo ocenili z Listo sporazumevalnih zmožnosti MacArthur-Bates. Rezultati so pokazali, da lahko razvoj besednjaka v tem starostnem obdobju najbolje opišemo s kvadratno funkcijo. V besednjaku dojenčkov in malčkov prevladujejo samostalniki; s starostjo in naraščanjem obsega besednjaka pa v njihovem besednjaku upada delež medmetov ter narašča delež glagolov in pridevnikov. Obseg besednjaka se pomembno povezuje s povprečno dolžino in slovnično zapletenostjo malčkovih izjav.
	ANG	A large body of research shows that vocabulary does not develop independently of grammar, representing a better predictor of the grammatical complexity of toddlers' utterances than age. This study examines for the first time the characteristics of vocabulary and grammar development in Slovenian-speaking infants and toddlers using the Slovenian adaptation of the MacArthur-Bates Communicative Development Inventories (CDI). The sample included 512 Slovenian-speaking infants and toddlers aged 0;8 to 2;6. The findings suggest that between age 0;8 and 2;6 the development of vocabulary is best described using a quadratic function. The results also show that nouns predominate in the vocabularies of infants and toddlers of various ages; as they age and with the increasing size of their vocabularies, the share of interjections decreases and the share of verbs and adjectives increases. The size of vocabulary was also found to be related to the grammatical structure of toddlers' utterances.
Objavljeno v	Cambridge University Press; Journal of child language; 2013; Vol. 40, iss. 4; str. 779-798; Impact Factor: 1.505; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 0.695; A": 1; A': 1; WoS: MY, OT, VX; Avtorji / Authors: Marjanovič Umek Ljubica, Fekonja Peklaj Urška, Podlessek Anja	
Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek	
2. COBISS ID	18998792	Vir: COBISS.SI
Naslov	SLO	Spolne razlike v mentalni rotaciji in možganski aktivaciji – jih trening lahko spremeni?
	ANG	Sex differences in mental rotation and cortical activation patterns
Opis	SLO	V dveh eksperimentih smo proučili spolne razlike v možganski aktivnosti v odvisnosti od mentalne rotacije. V prvem eksperimentu smo primerjali možgansko aktivnost moških in žensk z visoko/nizko sposobnostjo mentalne rotacije izenačenih glede inteligentnosti. Razlike v nevroelektrični možganski aktivaciji so bile prisotne le v skupini visoko sposobnih v mentalnih rotacijah. Ženske so kazale večjo frontalno theta sinhronizacijo. Namen drugega eksperimenta je bil preučiti vpliv treninga na sposobnost mentalne rotacije in možganske aktivnosti. Eksperimentalni načrt vzporednih skupin (eksperimentalna, aktivna kontrolna) je pokazal, da je trening vplival na dvig sposobnosti mentalne rotacije v skupini žensk, izpostavljenih treningu origami. Vidne so bile tudi spremembe v možganski aktivnosti, ki so bile podobne moškim z visoko sposobnostjo mentalne rotacije.
		In two experiments the neuronal mechanisms of sex differences in mental rotation were investigated. In Experiment 1 cortical activation was studied

			in women and men with similar levels of mental rotation ability (high, and average to low), who were equalized with respect to general intelligence. Sex difference in neuroelectric patterns of brain activity were observed only in participants with high mental rotation ability. Females displayed more theta synchronization, especially in frontal brain areas. In the second experiment we examined whether training can increase mental rotation performance in females and change their brain activity patterns measured with neuroelectric and hemodynamic imaging techniques. In a parallel group experimental design, respondents from the origami group (rotation training), after 18 h of training, significantly increased their performance on a test of mental rotation. Females' brain activation patterns on a posttest, as compared with a pretest, showed decreased frontal brain activity. Parallel to this, increased activity in parietal brain areas was observed. By contrast, respondents from the active control group (participating in 18-hour communication training) showed no improvements in performance and no pre-/posttest differences in cortical activity.
		Objavljeno v	Ablex Publishing Corporation; Intelligence; 2012; Vol. 40, no. 2; str. 151-162; Impact Factor: 2.800; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 1.622; A": 1; A': 1; WoS: VJ; Avtorji / Authors: Jaušovec Norbert, Jaušovec Ksenija
		Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek
3.	COBISS ID	20771592	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Povezovanje med theta in gama frekvenco je povezano z ravno človekove inteligentnosti
		ANG	Theta-gamma cross-frequency coupling relates to the level of human intelligence
	Opis	SLO	Izvedena sta bila dva eksperimenta, da bi ugotovili ali je povezovanje med gama in theta frekvenco v človekovem EEG povezano z inteligentnostjo. V prvem eksperimentu smo proučili funkcijsko povezovanje med theta in gama frekvenco pri 100 udeležencih v stanju mirovanja (zaprte oči). Dvajset oseb z nizko ali visoko stopnjo theta-gama frekvenčnega povezovanja je sodelovalo še v drugem eksperimentu, v katerem so reševali test fluidne inteligentnosti. Rezultati so pokazali: (1) theta-gama medfrekvenčno povezovanje v mirovanju v bilateralnih frontalnih in parieto-okcipitalnih področjih je bilo negativno povezano z inteligentnostjo in (2) theta-gama medfrekvenčno povezovanje v frontalnih možganskih predelih se je povezovalo z dosežki pri testu fluidne inteligentnosti. Posamezniki z nizko stopnjo theta-gama povezovanja v mirovanju so med reševanjem testa fluidne inteligentnosti kazali dvig v tem povezovanju v frontalnih delih z naraščajočo težavnostjo nalog, kar je bilo povezano z višjimi dosežki pri testu. Rezultati prvič kažejo, da je theta-gama medfrekvenčno povezovanje v frontalnih delih in delno tudi v parietalnih delih (eksperiment 1), povezano z ravno inteligentnosti.
		ANG	In order to examine whether theta-gamma cross-frequency relates to intelligence, two EEG experiments were conducted on healthy participants. In the first experiment, theta-gamma functional coupling was determined based on resting (eyes closed) EEG data of 100 participants. Twenty participants with either low or high theta-gamma correlation coefficients were asked to participate in the second experiment in which they were presented with a test of fluid intelligence. The results showed that: (1) resting-state theta-gamma cross-frequency coupling in bilateral frontal and parieto-occipital areas negatively correlated with IQ scores and (2) theta-gamma cross-frequency coupling in frontal areas correlated with performance on the test of fluid intelligence. Individuals with low theta-gamma coupling during rest showed an increase in theta-gamma functional coupling in frontal areas as task difficulty increased, which was associated

		with better performance on the test. These findings demonstrate for the first time that theta-gamma cross-frequency coupling in frontal areas, and partly also in parietal areas (Experiment 1), relates to the level of intelligence
	Objavljeno v	Ablex Publishing Corporation; Intelligence; 2014; Vol. 46; str. 283-290; Impact Factor: 3.162; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 1.794; A'': 1; A': 1; WoS: VJ; Avtorji / Authors: Pahor Anja, Jaušovec Norbert
	Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek
4.	COBISS ID	42292578 Vir: COBISS.SI
	Naslov	<i>SLO</i> Samozaznano sledenje priporočilom za zdravljenje pri mladostnikih s hipertenzijo
		<i>ANG</i> Self-reported adherence behavior in adolescent hypertensive patients
	Opis	<i>SLO</i> Cilj raziskave je bil preučiti vlogo predstav o bolezni in osebnosti v načinih in ravni sledenja priporočilom za zdravljenje pri mladostnikih z esencionalno hipertenzijo. Sodelovalo je 97 mladostnikov. Izpolnili so (1) vprašalnike o svojih demografskih in zdravstvenih značilnostih, (2) sledenju priporočilom za zdravljenje, (3) predstavah o svoji bolezni in (4) osebnosti. Upoštevali smo tudi podatke iz njihovih zdravstvenih kartotek. Hierarhične regresijske analize so pokazale, da (1) vestnost, sprejemljivost in zaznana učinkovitost zdravljenja pomembno prispevajo k sledenju splošnim priporočilom za zdravljenje, (2) zaznana učinkovitost zdravljenja napoveduje sledenje specifičnim priporočilom za zdravljenje, (3) sledenje večini posamezniku specifičnih priporočil bolje napovedujejo predstave o bolezni kot osebnostne dimenzije. Osebnostne dimenzije vestnost, ekstravertnost in sprejemljivost ter dimenzije predstav o bolezni (nadzor zdravljenja, skrb o bolezni, zaznana čustveno breme) razlikovalno napovedujejo sledenje priporočilom za zdravljenje. Navajamo tudi implikacije ugotovitev in omejitve študije.
		<i>ANG</i> Objective: This exploratory study examined the role that illness representations and personality play in the various adherence behaviors of adolescents diagnosed with essential hypertension. Methods: The participants were 97 hypertensive adolescents. They completed self-report questionnaires pertaining to (1) demographic and medical data, (2) adherence, (3) illness representations, and (4) personality. Medical charts were also assessed. Results: The hierarchical regression analyses indicated that: (1) conscientiousness, agreeableness, and perception of treatment effectiveness account for a significant amount of variance in general adherence; (2) perception of treatment effectiveness is predictive of overall specific adherence; and (3) for adherence to most of the individual specific regimen recommendations, illness representations are more predictive compared to personality dimensions. Conclusions: The personality domains of conscientiousness, extraversion, agreeableness, and illness representation dimensions (treatment control, concern, and emotional burden) were shown to predict adherence behaviors in adolescent hypertensive patients differentially. Study implications and limitations are discussed.
	Objavljeno v	Society of Pediatric Psychology; Journal of pediatric psychology; 2010; Vol. 35, no. 9; str. 1049-1060; Impact Factor: 2.943; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 2.002; A': 1; WoS: MY; Avtorji / Authors: Žugelj Urška, Zupančič Maja, Komidar Luka, Kenda Rajko, Marčun-Varda Nataša, Gregorič Alojz
	Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek
5.	COBISS ID	53323106 Vir: COBISS.SI
	Naslov	<i>SLO</i> Razvoj in konstruktna veljavnost Testa osamosvajanja na prehodu v v

		odraslost (TOPO)
	ANG	Development and construct validation of the Individuation test for emerging adults (ITEA)
Opis	SLO	Prispevek prikazuje oblikovanje in razvoj vprašalnika TOPO ter njegovo eksploratorno dimenzionalno analizo (raziskava 1) ter validacijo (raziskava 2). TOPO je prvi pripomoček v svetu, ki meri različne vidike osamosvajanja v odnosu do mame in očeta specifično v obdobju prehoda v odraslost. Ugotovili smo, da je končna 5-faktorska struktura, ki vsebuje dimenzije Iskanje opore, Povezanost, Zaznana motečnost, Zanašanje nase ter Bojazen pred razočaranjem staršev, veljavna in zanesljiva. Rezultati analize več skupin kažejo stabilno faktorsko strukturo pri obeh spolih in v odnosu do obeh staršev. TOPO izkazuje tudi sočasno veljavnost, saj smo v raziskavi podprli predvidene povezave lestvic TOPO z lestvicami čustvene, konfliktna in funkcionalne odvisnosti starostnemu obdobju prilagojenega Vprašalnika psihološke separacije (PSI).
	ANG	This article presents the construction, exploratory dimensionality analysis (Study 1), and validation (Study 2) of the self-report and 36-item Individuation Test for Emerging Adults (ITEA). It is the first instrument to measure different aspects of individuation (in relation to mother and father) specifically in emerging adulthood. The construct validity of the final 5-factor structure (Support Seeking, Connectedness, Intrusiveness, Self-Reliance, and Fear of Disappointing the Parent) was satisfactory. The results of multigroup analyses demonstrated that the factor structure is stable across male and female emerging adults for ITEA assessments in relation to both mother and father. The ITEA scales also show good internal consistency and concurrent validity against Emotional, Conflictual, and Functional Dependence scales of the Psychological Separation Inventory.
Objavljeno v		Routledge; Journal of personality assessment; 2014; Vol. 96, iss. 5; str. 503-514; Impact Factor: 2.008; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 1.592; A ¹ : 1; WoS: EQ, WQ; Avtorji / Authors: Komidar Luka, Zupančič Maja, Sočan Gregor, Puklek Levpušček Melita
Tipologija		1.01 Izvirni znanstveni članek

7. Najpomembnejši družbeno-ekonomski rezultati programske skupine⁶

	Družbeno-ekonomski dosežek	
1.	COBISS ID	Vir: vpis v poročilo
Naslov	SLO	Oblikovanje, validacija, standardizacija psihodiagnostičnih razvojnopsiholoških pripomočkov: govor
	ANG	Construction, validation, and standardization of psychodiagnostic developmental assessment tools: Language
Opis	SLO	Pripravili in izdali smo baterijo psihodiagnostičnih pripomočkov za ocenjevanje različnih področij govora dojenčkov, malčkov, otrok in mladostnikov, in sicer Listo razvoja sporazumevalnih zmožnosti, Listo naslovov in avtorjev otroških knjig, Splošni govorni preizkus: Pisno sporočanje in Preizkus pripovedovanja zgodbe. Za uporabo pripomočkov smo usposobili strokovnjake, ki lete lahko uporabljajo v namene presejalnega preizkušanja, psihodiagnostičnega ocenjevanja različnih področij govora malčkov/otrok ter spremljanja učinkov različnih programov pomoči ali formalne oblike izobraževanja na govor različno starih otrok/mladostnikov.
		We have prepared, validated and published a battery of original psychodiagnostic instruments to assess various aspects of infants', toddlers',

		children's and adolescents' language competence, namely the Communicative Development Inventories, the Checklist of Titles and Authors of Children's Books, and the Test of General Language: Written Communication and the Storytelling Test. We have educated and trained the professionals to use the instruments for the purposes of screening, psychodiagnostic assessment of various aspects of toddlers'/children's/adolescents' language and monitoring the effects of various intervention programs or formal education on language development over the developmental periods prior to adulthood.
	Šifra	F.21 Razvoj novih zdravstvenih/diagnostičnih metod/postopkov
	Objavljeno v	Več virov, npr. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, COBISS-ID.SI: 50794082, 50790242, 50795362, 261364224
	Tipologija	2.01 Znanstvena monografija
2.	COBISS ID	Vir: vpis v poročilo
	Naslov	<p><i>SLO</i> Oblikovanje, validacija, standardizacija psihodiagnostičnih razvojnopsiholoških pripomočkov za mlade na prehodu v odraslost</p> <p><i>ANG</i> Construction, validation, and standardization of psychodiagnostic developmental assessment tools for emerging adults</p>
	Opis	<p><i>SLO</i> Razvili, dodatno validirali in v tujini objavili smo izvirni merski pripomoček za merjenje petih vidikov psihološkega osamosvajanja na prehodu v odraslost (TOPO) ter oblikovali merski pripomoček za ugotavljanje pomembnih življenjskih dogodkov, njihove konotacije in subjektivno zaznanih učinkov na posameznikovo življenje na prehodu v odraslost (VPŽD. TOPO je zanesljiv, konstruktno in kriterijsko veljaven pripomoček za ugotavljanje individualizacije v odnosu do mame in očeta posebej (povezanost, iskanje opore, zanašanje nase, zaznana motečnost starša in bojazen pred razočaranjem starša). Validirali smo ga tudi pri vzorcih avstrijskih/nemških in ameriških (ZDA) posameznikov, delna validacija je bila izvedena še v Turčiji. Pripomoček ustrezno napoveduje psihološko zrelost in zadovoljstvo z življenjem ter se je izkazal kot uporaben pri razvojnodiagnostičnem delu z mladimi ter pri raziskovanju. Uporaben je pri psihološkem svetovalnem delu (npr. študentskih posvetovalnicah), pri psihološkem delu v zdravstvenih ustanovah, v zavodih za zaposlovanje, kot pripomoček za spremljanje napredka v psihološki obravnavi. Veliko zanimanje za uporabo njegovih prevodov in priredb v tujih jezikovnih okoljih pomeni veliko priznanje slovenski psihološki stroki. Validirali smo tudi VPŽD, ki se je izkazal kot ustrezno dopolnilo pri diagnosticiranju težav na prehodu v odraslost. Pripomoček zaradi zanimanja v tujini prirejamo za uporabo v drugih kulturnih okoljih.</p> <p><i>ANG</i> We have created, additionally validated and internationally published original instruments to assess five aspects of individuation in emerging adulthood (ITEA), and constructed a measure to assess significant life events (specifically in emerging adulthood), their connotation, and self-perceived influence on an individual's life (SSLE-EA). The ITEA is a reliable, valid (construct and criterion validity) instrument to assess aspects of individuation in relation to mother and father separately (connectedness, support seeking, self-reliance, perceived intrusiveness and fear of disappointing the parent). We also validated the ITEA with samples of Austrian/German and U.S. emerging adults, and partly with samples in Turkey. The instrument is predictive of psychosocial maturity and life satisfaction, and proves to be a useful tool in developmental assessment and professional work with emerging adults, along with its utility for research purposes. It is meant to be employed in psychological counselling, health-care institutions, employment services, and is especially valuable in following-up the effects of professional treatment. A great interest in the</p>

		application of the linguistically adapted forms of ITEA international-wise provides a valuable acknowledgment to the Slovene psychology. The SSLE-EA was also validated and suggested a relevant supplement to assessment of difficulties in emerging adulthood. Due to the international interest the instrument is in the process of adaptation for its use in different cultural environments.
	Šifra	F.21 Razvoj novih zdravstvenih/diagnostičnih metod/postopkov
	Objavljeno v	Več virov npr. članki v tujih revijah (npr. COBISS.SIID 53323106, 53678178), monografija (COBISS.SIID 267450112), poglavje v tuji monografiji (COBISS.SIID 52811362). S šifro je dostopna e-aplikacija v več jezikih
	Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek
3.	COBISS ID	Vir: vpis v poročilo
	Naslov	<i>SLO</i> Vabljen predavanja na tujih univerzah in mednarodnih konferencah v tujini
		<i>ANG</i> Guest lectures at the Universities abroad and international conferences
	Opis	<i>SLO</i> Gostujoča profesorica na Univerzi v Jeanu (Španija), dve vabljeni predavanji na Univerzi v Zagrebu in vabljen predavanje na Univerzi na Dunaju (Puklek Levpušček), ciklus predavanj na Univerzi v Trstu (Kavčič), vabljen predavanje na slavnostnem simpoziju ob 90. letnici razvojne psihologije na Dunaju (Zupančič), vabljen predavanje na Gainesville State College (Colnerič), vabljen predavanje na posvetovanju The Tuscan Approach to Early Childhood Education to a View Addressed to 0-6 Children, Firence (Fekonja Peklaj), organizacija in vodenje vabljenega simpozija Young people's perceptions and experiences of emerging adulthood in different countries na Evropskem kongresu psihologije v Istanbulu 2011 s predstavitev slovenskega prispevka (Zupančič). Vabljen predavanja, ki so jih izvedli člani programske skupine pomenijo veliko mednarodno priznanje slovenski razvojni psihologiji in prispevajo k dvigu ugleda našega raziskovalnega dela med najbolj uveljavljenimi raziskovalci v tujini ter tudi k ugledu naše države.
		<i>ANG</i> Visiting professor at the University of Jean (Spain), two invited lectures at the University of Zagreb and an invited lecture at the University of Vienna (Puklek Levpušček), a cycle of guest lectures at the University of Trieste (Kavčič), an invited lecture at Festive Symposium at the 90th Anniversary of Developmental Psychology in Vienna (Zupančič), invited lecture at the Gainesville State Collega (Colnerič), invited lecture at the conference The Tuscan Approach to Early Childhood Education to a View Addressed to 0-6 Children, Florence (Fekonja Peklaj), organizer and convenor of the invited Syposium Young people's perceptions and experiences of emerging adulthood in different countries at the European Congres on Psychology in Istanbul with a presentation of the Slovene contribution (Zupančič). The invited lectures performed by the members of the Program group present a great international acknowledgement to the Slovene developmental psychology and contribute to an increase of reputation of our research in international research and professional community, and also to the reputation of our country.
	Šifra	B.04 Vabljen predavanje
	Objavljeno v	Več virov, npr. COBISS.SI-ID 39895394, 42755682, 53538658, 46828130, 46468706
	Tipologija	3.14 Predavanje na tuji univerzi
4.	COBISS ID	Vir: vpis v poročilo
	Naslov	<i>SLO</i> Uredništvo in monografij članstvo v uredniških odborih mednarodnih in

		slovenskih znanstvenih revij
	ANG	Editor/membership in editorial boards of international and national research journals, monographs
Opis	SLO	Vabljeni urednik pri britanski reviji BMC Neuroscience (Jaušovec); odgovorna urednica digitalne knjižnice Documenta (Gril), urednica Documenta 5 (Puklek Levpušček); urednica Načrtovanje dejavnosti v vrtcu (Marjanovič Umek); področni uredniki pri reviji Psihološka obzorja (Podlesek, Kavčič, Sočan, Gril), Šolsko polje (Gril, Rožman); član/ica uredniškega odbora pri mednarodnih revijah Psychologia Conductal (Puklek Levpušček), Early Child Development and Care (Cugmas), The Open Neuroimaging Journal (Jaušovec), pri domačih revijah Šolsko polje (Marjanovič Umek, Zupančič, Gril), Psihološka obzorja (Podlesek, Kavčič), CEPS journal, Revija za elementarno izobraževanje (Marjanovič Umek), Šolsko svetovalno delo (Puklek Levpušček); gostujoče uredništvo pri revijah Psihološka obzorja in Sodobna pedagogika (Marjanovič Umek); član/ica uredniškega sveta revije Psihološka obzorja (Sočan, Cugmas, Zupančič), Vrtec (Marjanovič Umek); urednice znanstvenih monografij Razvojna psihologija: izbrane teme (Marjanovič Umek, Zupančič), Vygotskij. Mišljenje in govor (Marjanovič Umek), Študenti na prehodu v odraslost (Puklek Levpušček, Zupančič), Pogledi psihologije na učinkovitost (Sočan); urednica Context in Psychology. Book of Abstracts (Podlesek). Spodbudimo učno uspešnost slovenskih mladostnikov. Zbornik povzetkov znanstvenega posveta (Gril).
	ANG	Guest editor at the British journal BMC Neuroscience (Jaušovec); editor-in-chief of the digital library Documenta (Gril), editor of the Documenta 5 (Puklek Levpušček); editor at the journal Planning the Activities in Preschool (Marjanovič Umek); field editors at the journal Horizons of Psychology (Podlesek, Kavčič, Sočan, Gril), The School Field (Gril, Rožman); members of the editorial board at the international journals Psychologia Conductal (Puklek Levpušček), Early Child Development and Care (Cugmas), The Open Neuroimaging Journal (Jaušovec), national journals The School Field (Marjanovič Umek, Zupančič, Gril), Horizons of Psychology (Podlesek, Kavčič), CEPS journal, Journal of Elementary Education (Marjanovič Umek), School Counseling (Puklek Levpušček); guest editors at the journals Horizons of Psychology and Contemporary Pedagogics (Marjanovič Umek); members of the editorial council of the Horizons of Psychology (Sočan, Cugmas, Zupančič) and Preschool (Marjanovič Umek); editors of monographs Developmental Psychology: Selected Works (Marjanovič Umek, Zupančič), Vygotskij. Thought and Speech (Marjanovič Umek), Students on their Way to Adulthood (Puklek Levpušček, Zupančič), The Perspectives of Psychology on Efficacy (Sočan); editors Context in Psychology. Book of Abstracts (Podlesek). Enhancing Academic Achievement in Slovene Adolescents. Book of Abstracts (Gril).
Šifra	C.04	Uredništvo mednarodne revije
Objavljeno v	Več virov npr.: http://www.biomedcentral.com/1471-2202 , http://193.2.222.157/Sifranti/StaticPage.aspx?id=46 , http://www.theschoolfield.org , COBISS.SI-ID 34834786, http://www.bentham.org/open/tonij/ , COBISS.SI-ID 122842112, 9434120, http://psy.ff.uni-lj.si/iGuests/Obzorja/default.html , http://www.sodobna-pedagogika.net/ , http://psy.ff.uni-lj.si/psiholoska_obzorja/ , COBISS.SI-ID 257458432, 257891072, 268190208	
Tipologija	4.00	Sekundarno avtorstvo
5.	COBISS ID	Vir: vpis v poročilo
		Vključenost ugotovitev raziskovalnega programa v dodiplomske univerzitetne (stare, 1. in 2. Bolonjska stopnja) in doktorske študijske

Naslov	SLO	programme na univerzah ter v samostojnih visokošolskih zavodih v Sloveniji in v tujini
	ANG	Embedment of the research findings in undergraduate university (old programs, 1st and 2nd Bologna level) and doctoral study programs in Slovenia, and in university programs internationalwise
Opis	SLO	Znanstvenoraziskovalne ugotovitve smo vpeli v izobraževalni proces na starem dodiplomskem in bolonjskem študiju 1. in 2. stopnje ter doktorskem študiju treh slovenskih univerz (Ljubljana, Maribor, Primorska), vpete pa so tudi v študij psihologije v tujini (Univerza na Dunaju, Univerze Grand Valley in Longwood ter Gainesville v ZDA, Univerzai v Akademgorodku in Permu v Rusiji). Vsebine so vpete v predavanja, vaje in seminarje pri množici predmetov v različnih študijskih programih, ki jih izvajamo npr. psihologije, nevropsihologije, pedagogike, andragogike, predšolske vzgoje, edukacijskih ved. V študijske namene na študiju 1. in 2. bolonjske stopnje ter doktorskem študiju psihologije uporabljamo tudi zbrane podatke za ponazoritev uporabnosti multivariatnih statističnih metod. Tekoča spoznanja so dalje vpletena v nova zaključena diplomska, magistrska in doktorska dela slovenskih študentov ter v dispozicije (potrjenih) doktorskih disertacij in magistrskih del pod našim mentorstvom. Posodabljanje in dopolnjevanje študijskih vsebin podpiramo z novimi znanstvenimi monografijami, poglavji v monografijah in članki, ki nastajajo na podlagi tekočega raziskovalnega dela (glej Cobiss/Sicris).
	ANG	The research findings have been embedded in university programs (the old program, 1st and 2nd Bologna level) and doctoral programs at the three Slovene universities (Ljubljana, Maribor, Primorska) and internationalwise, e.g. at the University of Vienna, Grand Valley (Allendale), Longwood, Gainesville (USA), Akademgorodok and Perm (Russia). The findings have been disseminated through lectures, practical exercises and seminars within a variety of courses across several educational programs at the university level, i.e. in psychology, neuropsychology, educational sciences, pedagogy, adult education, preschool education etc. The data collected by our research has also been used to present the usefulness of multivariate statistical methods to Slovene psychology students. Current findings are embedded in newly defended MA, MS and doctoral thesis of the Slovene students as well as in dispositions of doctoral dissertations. The research results have been included in our recent monographs, textbooks, chapters of monographs and papers published annually (see Cobiss/Sicris). Those provide valuable academic material to the students in support to the lectures based on our latest findings.
Šifra	D.10	Pedagoško delo
Objavljeno v	več virov, npr. COBISS.SIID 261554432, 47724898, 47726434, 48276322, 267450112, 52811362, 19463944, 52472930, 49405794, 53323106, 269091840	
Tipologija	2.01	Znanstvena monografija

8. Drugi pomembni rezultati programske skupine²

Oblikovali, validirali in izdali smo izvirne razvojniagnostične psihološke pripomočke za ocenjevanje govora malčkov, otrok in mladostnikov, in jih standardizirali pri reprezentativnih slovenskih vzorcih ustrezno starih posameznikov. Pripomočke trži Center za psihodiagnostična sredstva (CPD):
Splošni govorni preizkus: Pisno sporočanje (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj, Sočan in Komidar); izdaja: CPD, Ljubljana in Znanstvena založba FF, Ljubljana.
Preizkus pripovedovanja zgodbe (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj, Sočan in Komidar); izdaja:

CPD, Ljubljana in Znanstvena založba FF, Ljubljana.
 Vprašalnik velikih pet faktorjev BFQ, oblika za starejše (samoocena in ocena drugih) (Zupančič in Horvat); izdaja: CPD, Ljubljana.
 Razvili, validirali, oblikovali slovenske norme, priredili za uporabo v 9 tujih jezikih in preliminarno preverili v 4 tujih deželah smo izvorni razvojno specifični psihološki pripomoček za ocenjevanje pet vidikov psihološkega osamosvajanja v odnosu do mame in očeta na prehodu v odraslost:
 Test osamosvajanja na prehodu v odraslost TOPO (Komidar, Zupančič, Sočan in Puklek Levpušček); dostopen v zaščiteni e-aplikaciji: Oddelek za psihologijo, FF, Ljubljana.
 Razvili in validirali smo izvorni merski pripomoček za ugotavljanje pomembnih življenjskih dogodkov in njihovih subjektivno zaznanih učinkov na posameznikovo življenje v specifičnem razvojnem kontekstu prehoda v odraslost.
 Vprašalnik pomembnih življenjskih dogodkov za mlade na prehodu v odraslost VPŽD (Kavčič in Zupančič); dostopen v zaščiteni e-aplikaciji: Oddelek za psihologijo, Filozofska Fakulteta, Ljubljana; preliminarne norme v arhivu Katedre za razvojno psihologijo FF, Ljubljana.
 Pri reprezentativnem vzorcu slovenskih otrok smo z namenom revizije Vprašalnika socialno vedenje otrok zbrali podatke za revizijo norm in posodobili norme za uporabnike (Zupančič, Kavčič in Gril).

9. Pomen raziskovalnih rezultatov programske skupine⁸

9.1. Pomen za razvoj znanosti²

SLO

Pot vpliva dejavnikov otrokovega socialnega/kulturnega/materialnega okolja na njegov govor še ni jasna, zato smo preučili nekatere varovalne/kritične dejavnike in njihovo soodvisnost v razvoju govora, ki je kulturno orodje vsakega posameznika v razvoju višjih spoznavnih zmožnosti, pridobivanja znanja in izobraženosti. Naš doprinos je tudi v preučevanju slovenščine kot jezika, saj smo v raziskavah razvili nove postopke/pripomočke za ocenjevanje več področij govora različno starih otrok/mladostnikov (npr. ocena pravilnega in nepravilnega posploševanja slovničnih pravil, razumevanja metafor kot enega od področij metajezikovnega zavedanja). Med prvimi v svetu smo pokazali, da so razvojne spremembe v socialni kompetentnosti povezane s spremembami v ekstravertnosti otrok, potek razvoja vedenja ponotranjenja s potekom razvojnih sprememb v nevroticizmu, potek razvoja vedenja pozunanjenja pa s spremembami v nesprejemljivosti. Naše študije transakcij med osebnostjo in okoljem v otroštvu so kot dodatek dosedanjim spoznanjem pokazale tudi diferencialne smeri vplivov med osebnostjo in socialnim prilagajanjem.

Povezave med motivacijskimi in čustvenimi dejavniki učne uspešnosti ter časovnimi spremembami v obeh smereh še niso bile predmet raziskav, prav tako ne vloga specifičnih osebnostnih potez v učni uspešnosti različno starih učencev/dijakov. Naše študije so: (i) osvetlile vlogo učiteljev v zgodnjem mladostništvu, ki je najbolj občutljivo za spremembe v zaznanem pomenu izobraževanja in motivaciji za učenje, in prispevek specifičnih osebnostnih potez k povezavi med robustnimi potezami ter učnimi dosežki; (ii) prispevale nova spoznanja o vlogi učnih interakcij v psihosocialnem razvoju in oblikovanju identitete mladostnikov; (iii) prispevale k razvoju novih metod merjenja/analiz diadnih/skupinskih interakcij in merskih pripomočkov – lestvic odnosa do znanja, aktivnega učenja, kakovosti participacije, poklicnih/kariernih usmeritev, državljske identitete in medkulturnih kompetenc.

Naš TOPO je prvi test za zanesljivo/veljavno ocenjevanje vidikov psihološkega osamosvajanja specifično na prehodu v odraslost. Pripravljeni prevodi/priredbe omogočajo kakovostno merjenje osamosvajanja v različnih jezikovnih/kulturnih okoljih. Spletna aplikacija (i) olajšuje raziskovalno delo, saj meritve izvajajo hitreje in brez stroškov; (ii) nudi centralizirano shrambo za podatke iz različnih jezikovnih/kulturnih okolij, ki so za raziskovanje dostopne zainteresiranim; (iii) omogoča učinkovito mednarodno povezovanje.

S preučevanjem razvoja navezanosti na različne osebe, s katerim so se raziskovalci ukvarjali v zelo omejenem obsegu, in običajno v najzgodnejših razvojnih obdobjih, smo prispevali k teoriji navezanosti, spoznanja o poteku osebnostnega/psihosocialnega razvoja pa k razumevanju novega razvojnega obdobja prehoda v odraslost.

Ugotovitve s področja nevrofizioloških meritev so vplivale na razumevanje plastičnosti možganov in razlik med spoloma v (socio)kognitivnem delovanju.

ANG

Paths of the effects of social/cultural/material environments on child language are not clear and therefore, we examined several protective/risk factors and their interactions influencing language development; this is important because language is a cultural tool of development of higher-order cognitive abilities, acquisition of knowledge, and education. Our research also contributes to studies of Slovene language as we have created new approaches/tools to assess several aspects of language across childhood/adolescence (e.g., (over)generalization of grammatical rules, understanding of metaphors as a domain of metalinguistic awareness). We were among first to demonstrate that the developmental change in social competence is related to the change in extraversion, the trajectories of neuroticism and internalizing behavior show concomitant change, and the change in disagreeableness is associated with the course of externalizing behavior. Our studies on person-environment transactions over childhood further extend the knowledge on differential directions of influence between personality and social adjustment.

Bidirectional links of motivational/emotional factors with academic achievement and the role of specific personality traits in achievement across childhood/adolescence have not been examined yet. Our studies: (i) provide a new insight into the teacher's role in early adolescence – the period vulnerable to change in students' school attitudes, perceived significance of education, and academic motivation, and the contribution of specific personality traits to the relationship of robust traits with academic success; (ii) offer new knowledge on the role of learning interactions in adolescent psychosocial development/identity formation; (iii) contribute to the development of methods/analyses of diadic/group interactions, and instruments – scales of attitudes, active learning, career orientation, civic identity, intercultural competence. Our ITEA is the first instrument to provide a reliable/valid assessment of aspects of individuation specifically in emerging adulthood. The translations/adaptations enable quality measurements of individuation in several language communities. The e-application: (i) assures research to conduct research quickly/cost-free; (ii) offers a centralized repository for a large amount of international data with an open access to authorized researchers; (iii) facilitates effective international collaboration.

Examining the development of attachment to multiple figures, who were scarcely considered in precedent studies, and usually in the earliest developmental periods, we contributed to the theory of attachment. The findings on trajectories of personality/psychosocial development also accounted significantly to understanding of the new developmental period of emerging adulthood.

Our neurophysiological research has had an impact on understanding of the plasticity of the brain, and gender differences in (socio)cognitive functioning.

9.2. Pomen za razvoj Slovenije¹⁰

SLO

Izsledki raziskovanja predstavljajo strokovno podlago za ocenjevanje govora pri dojenčkih/malčkih in prenos ugotovitev v zgodnjo preventivno dejavnost, tudi v povezavi z razumevanjem vpliva različnih dejavnikov okolja. Nekatere ugotovitve predstavljajo ustrezno podlago za zmanjševanje socialne različnosti v govorni kompetentnosti otrok iz različnih socialnih/kulturnih okolij. Spoznanja naših študij prenašamo v različne socialne kontekste: vrtec, šolo, razvojno ambulanto in na področje razvijanja umetnosti za dojenčke/malčke/otroke v zgodnjem otroštvu (npr. gledališče za dojenčke/malčke, filmi za otroke, slikanice, otroške knjige).

Naše raziskave imajo pomen za razvoj vzgoje in izobraževanja v Sloveniji, kjer se po podatkih mednarodnih raziskav PISA in TIMSS kaže pomembna diskrepanca med doseženimi rezultati matematične in naravoslovne pismenosti ter stališči in motivacijo do teh predmetov pri mladostnikih. Rezultati raziskovanja služijo strokovni podlagi in smernicam za: (i) razvoj pedagoške prakse, s ciljem spodbujanja aktivnega vključevanja mladostnikov; (ii) načrtovanje ustreznih dejavnosti v zunajšolskih socialnih kontekstih/ustanovah, v katere se vključujejo mladostniki/so z njimi v stiku.

Pomen razvoja TOPO in njegovih prevodov/priredb za rabo v različnih jezikovnih/kulturnih okoljih se kaže na ravni mednarodnega povezovanja in prepoznavnosti slovenskih raziskovalcev v tujini. Spletna aplikacija za TOPO kot osrednja aplikacija za izvedbo meritev in kot shramba podatkovnih baz bo povečala prepoznavnost/ugled slovenskih raziskovalcev na področju preučevanja psihološkega osamosvajanja na prehodu v odraslost. Aplikacija bo tudi zelo

uporabna za psihologe v praksi, saj bodo lahko hitro izvedli individualne meritve in imeli takojšen vpogled v normativne dosežke, ki jim bodo omogočali interpretacijo posameznih primerov. To bo za praktike pomenilo časovni in stroškovni prihranek.

Ugotovitve naših raziskav bodo imele učinek na preventivno, intervencijsko in raziskovalno dejavnost, povezano z zagotavljanjem kakovosti življenja otrok/mladostnikov, mladih na prehodu v odraslost in odraslih, ter na izobraževanje psiholoških/pedagoških kadrov in usposabljanje strokovnega osebja v izobraževalnih, zdravstvenih, svetovalnih ustanovah in delovnih organizacijah. Raziskovalne izsledke je moč uporabiti tudi v razvoju ustreznih treningov za ohranjanje spomina pri starostnikih ter v ustanovah, ki se ukvarjajo z dnevnimi dejavnostmi, izobraževanjem in svetovanjem starejšim osebam. Naši izvirni in v okviru RP prilagojeni/validirani/standardizirani sodobni tuji psihodiagnostični pripomočki bodo prispevali h kakovosti razvojnodagnostičnega dela in svetovanja različno starim posameznikom ter njihovim bližnjim osebam.

O naših raziskovalnih ugotovitvah stalno seznanjamo mednarodno znanstveno javnost na vrhunskih znanstvenih srečanjih in v znanstvenih publikacijah ter tako prispevamo k promociji in ugledu naše države v tujini.

ANG

The research findings represent a scientific foundation for language assessment in infants/toddlers, and for implementation of early prevention activities that also consider the influence of various environmental factors. Specific findings provide an adequate basis to reduce social differences in language competence of children from different social/cultural backgrounds. Our research outcomes are applied across different social contexts: (pre)schools, developmental clinics, and in the domain of arts (e.g., theatres for infants/toddlers/children; picture books and children's books).

Our research is important for the development of education in Slovenia where, according to the results of international studies PISA and TIMSS, there is a substantial discrepancy between mathematical and natural science literacy on the one hand, and attitudes and motivation in the respective school subjects on the other hand. We have provided research-based foundations for: (i) the development of educational practice to enhance active academic engagement of adolescents; (ii) planning of relevant activities in out-of-school social contexts/institutions for adolescents.

The construction of the ITEA and its translations/adaptations for use across cultures enhances our international cooperation and recognition of the Slovene researchers international-wise. The e-application, representing a central application for the ITEA measurement and a central repository for the obtained databases is very likely to increase the reputation of the Slovene research on individuation in emerging adulthood. The application will also be very useful for psychologists in practice as it will enable them to conduct individual measurements quickly, and provide an immediate access to normative scores in order to interpret individual scores of the client. The practitioners' work will thus become less time-/cost-consuming.

Our findings will affect the prevention, intervention and research activity, which aims to assure better quality of life to children/adolescents, emerging adults and adults. The research outcomes are useful in education of psychology/education students and professional staff employed in education, health-centres, counselling institutions, and work organizations. The findings can also be used for the development of memory training in elderly, in centers of daily activities, and in educational and counselling institutions for the elderly. Our original psychodiagnostic instruments, and those adapted/validated/standardized within the framework of the RP will improve the quality of developmental assessment and counseling with individuals across ages, and others involved in their close relationships.

The international research community is permanently informed on our achievements at distinguished international conferences and through our publications in recognized research journals, which contributes to the promotion of our country.

10. Zaključena mentorstva članov programske skupine pri vzgoji kadrov v obdobju 1.1.2009-31.12.2014¹¹

10.1. Diplome¹²

vrsta usposabljanja	število diplom

bolonjski program - I. stopnja	17
bolonjski program - II. stopnja	9
univerzitetni (stari) program	102

10.2. Magisterij znanosti in doktorat znanosti¹³

Šifra raziskovalca	Ime in priimek	Mag.	Dr.	MR	
30669	Martina Horvat	☐	☒	☒	
31848	Blanka Colnerič	☐	☒	☒	
25572	Katja Grgič	☐	☒	☒	
29922	Mojca Rožman	☐	☒	☒	
25430	Maša Vidmar	☐	☒	☒	
25360	Urška Žugelj	☐	☒	☒	
26022	Tina Rutar Leban	☐	☒	☐	
23041	Jana Kodrič	☐	☒	☐	
32182	Staša Stropnik	☐	☒	☒	
0	Milanka Jug	☐	☒	☐	
0	Lara Cakič	☐	☒	☐	
0	Petra Regent	☐	☒	☐	
29556	Rok Gajšek	☐	☒	☐	
36724	Nataša Rijavec Klobučar	☐	☒	☐	
0	Marija Pepelnak Arnerič	☐	☒	☐	
0	Rok Holnhaner	☒	☐	☐	
0	Ina Sulič	☒	☐	☐	
0	Klemen Brenk	☒	☐	☐	
0	Andreja Cvenkelj	☒	☐	☐	
0	Andrej Kociper	☒	☐	☐	
0	Petra Zajc	☒	☐	☐	
0	Martina Peštaj	☒	☐	☐	
0	Tina Sušnik	☒	☐	☐	
0	Alenka Brodnik	☒	☐	☐	
0	Mateja Šepič	☒	☐	☐	
0	Barbara Skalec	☒	☐	☐	
33789	Tadeja Hočevar	☒	☐	☐	

Legenda:

Mag. - Znanstveni magisterij

Dr. - Doktorat znanosti

MR - mladi raziskovalec

11. Pretok mladih raziskovalcev – zaposlitev po zaključenem usposabljanju¹⁴

Šifra raziskovalca	Ime in priimek	Mag.	Dr.	Zaposlitev	
30669					

	Martina Horvat	☐	☒	D - Javni zavod	
31848	Blanka Colnerič	☐	☒	D - Javni zavod	
25572	Katja Grgič	☐	☒	C - Gospodarstvo	
29922	Mojca Rožman	☐	☒	D - Javni zavod	
25430	Maša Vidmar	☐	☒	D - Javni zavod	
32182	Staša Stropnik	☐	☒	D - Javni zavod	

Legenda zaposlitev:

- A** - visokošolski in javni raziskovalni zavodi
- B** - gospodarstvo
- C** - javna uprava
- D** - družbene dejavnosti
- E** - tujina
- F** - drugo

12. Vključenost raziskovalcev iz podjetij in gostovanje raziskovalcev, podoktorandov ter študentov iz tujine, daljše od enega meseca, v obdobju 1.1.2009-31.12.2014

Šifra raziskovalca	Ime in priimek	Sodelovanje v programski skupini	Število mesecev	
		<input type="text" value=""/>		

Legenda sodelovanja v programski skupini:

- A** - raziskovalec/strokovnjak iz podjetja
- B** - uveljavljeni raziskovalec iz tujine
- C** - študent - doktorand iz tujine
- D** - podoktorand iz tujine

13. Vključevanje v raziskovalne programe Evropske unije in v druge mednarodne raziskovalne in razvojne programe ter drugo mednarodno sodelovanje v obdobju 1.1.2009-31.12.2014¹⁵

SLO

Projekt bilateralnega sodelovanja Slovenija-Avstrija *Predstave o odraslosti in osamosvajanje na prehodu v odraslost v Avstriji in Sloveniji*; BI-AT/11-12-009 (vodja Zupančič; sodelavke Puklek Levpušček, Kavčič, Colnerič, Horvat).

Projekt bilateralnega sodelovanja Slovenija-ZDA *Razvoj osebnosti pri normativnih otrocih in otrocih s posebnimi potrebami*; BI-US/11-12-022 (vodja Zupančič; sodelavke Kavčič, Colnerič, Horvat).

Projekt bilateralnega sodelovanja Slovenija-ZDA *Vloga temperamentnih in osebnostnih potez v otrokovem psihosocialnem prilagajanju*; BI-US/12-13-024 (vodja Gril).

Projekt bilateralnega sodelovanja Slovenija-ZDA *Validacija Exnerjevega Sistema ocenjevanja za Rorschachov test v Sloveniji in medkulturna primerjava z ZDA*; BI-US/12-13-036 (vodja Podlesek).

Comenius Multilateral Project PAM-INA (Perception, Attitude, Movement – Identity Needs Action) 502077-LLP-1-2009-1-DE-COMENIUS-CMP (1.10.2009-30.9.2012; sodelavka Puklek Levpušček).

(PP7: Univerza v Ljubljani) *INTERREGP.E.S.C.A* (PESCA, Progetto di Educazione ad un Sano Consumo Alimentare/Projekt o vzgoji za zdravo prehrano) v okviru Evropskega teritorialnega sodelovanja, program čezmejnega sodelovanja Slovenija- Italija 20072013 (vodja Podlesek);

sodelavka Puklek Levpušček).

Study on the Effective Use of Early Childhood Education and Care (ECEC) in preventing early school leaving (ESL) – mednarodni projekt Evropske komisije (koordinatorka za slovenski del: Marjanovič Umek; sodelavka Fekonja Peklaj).

Program *Education Policy Training* v sodelovanju s Foundation Open Society Macedonia in Centrom za študij edukacijskih politik PEF, Ljubljana (sodelavki Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj).

SARTRE 4. *Evropska raziskava stališč udeležencev v prometu* (2415-10-000653/0; sodelavka Podlesek).

Projekt *MINET – Measuring the impossible*, Sektor 74, EU Sixth Framework Programme (sodelavka Podlesek).

Projekt *The International Psychiatry Resident/Trainee Burnout Study BOSS* (sodelavka Podlesek).

Projekt EU LLL: *Raising Awareness and Opportunities of Lifelong Learning for Low Achievers* (RAOLLA). 2013-14, Pedagoški inštitut v Ljubljani (sodelavka Gril).

Projekt EU: *MINET - Measuring the impossible*, Sektor 74, EU Sixth Framework Programme (sodelavka Podlesek).

Gostovanje raziskovalke v tujini: Erasmus + Exchange Victoria Rauch (Univerza v Zagrebu, Oddelek za psihologijo). Oktober 2014-Februar 2015 (Puklek Levpušček).

Sodelovanje z: Inštitut za psihologijo univerze v Gradcu; Oddelek za psihologijo, Katoliške univerze v Milanu Milano (Jaušovec), Univerze v Jaenu, Miguel Fernandez v Elche, Alicante na področju validacij vprašalnikov socialne anksioznosti (Puklek Levpušček) in medosebnih težav v mladostništvu (Puklek Levpušček, Zupančič), Univerza v Zagrebu, Filozofska fakulteta (Puklek Levpušček), Fakulteta za psihologijo univerze na Dunaju, Univerze Gran Valley v Allendaleu, Longwood (Zupančič, Puklek Levpušček, Horvat), Gainesville (Colnerič), Oddelek za psihologijo in lingvistiko Univerze v San Diegu (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj), Inštitut za fiziologijo pri Sibirskem oddelku Ruske akademije medicinskih znanosti (Zupančič, Kavčič), Fakulteta za psihologijo v Permu, Univerza na Reki (Zupančič), Inštitut za pedagoška istraživanja, Beograd (Gril).

14.Vključenost v projekte za uporabnike, ki so v obdobju trajanja raziskovalnega programa (1.1.2009–31.12.2014) potekali izven financiranja ARRS¹⁶

SLO

Evalvacijska študija: *Motivacijski dejavniki v izobraževanju mladine in odraslih*, Pedagoški inštitut v Ljubljani (vodja Puklek Levpušček). Financer: MIZKŠ.

Projekt CRP: *Odnos do znanja v družbi znanja* (V51027); sofinancer MIZKŠ (vodja Gril, sodelavki Puklek Levpušček, Zupančič).

Evalvacijska študija: *Predmetnik osnovne šole* (sodelavka Marjanovič Umek).

Projekt CRP: *Kazalniki socialnega kapitala, kulturnega kapitala in šolske klime v napovedovanju šolske uspešnosti otrok in mladostnikov* (V5-1026) (sodelavka Marjanovič Umek).

ESS projekt: *Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti* (sodelavka Gril).

ESS projekt: *Strokovne podlage za oblikovanje socialne kohezivnosti v vzgoji in izobraževanju*

(sodelavka Kavčič).

ESS projekt: *Razvoj bralne pismenosti: diagnostični pripomočki za ocenjevanje bralne pismenosti in oblikovanje modela bralne pismenosti (3311-08-986027)* (sodelavke Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj, Podlesek).

ESS projekt: *Poučevanje in učenje tujega jezika v vrtcu* (sodelavki Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj).

ESS projekt: *Izvajanje projektov za inovativne in ustvarjalne pristope k poučevanju in učenju* (sodelavki Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj).

ESS projekt: *Profesionalno usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na področju socialnih in državljskih kompetenc* (sodelavki Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj).

ESS projekt: *Priprava konceptualnih osnov za dograjevanje sistema vzgoje in izobraževanja* (sodelavki Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj).

ESS projekt: *Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu* (sodelavki Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj).

ESS projekt: *Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju* (sodelavki Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj).

ESS projekt: *Učenje učenja* (sodelavki Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj).

ESS projekt: *Vzpostavitev mentorske mreže in usposabljanje za supervizijsko prakso psihologov* (koordinatorka Podlesek).

ESS projekt: *Strokovne podlage, strategije in teoretske tematizacije za izobraževanje za medkulturne odnose ter aktivno državljanstvo* (sodelavka Gril).

Projekt Državne agencije za razvoj šolske avtonomije v Trstu: *Učenci vrtcev in šol s slovenskim učnim jezikom v Furlaniji Julijski krajini, ki jim je slovenščina drugi ali tuji jezik: metodološki in didaktični vidiki* (sodelavki Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj).

Projekt Centra za psihodiagnostična sredstva (CPS): *Priredba, validacija in standardizacija Vprašalnika medosebnih težav za mladostnike*, (vodji Puklek Levpušček, Zupančič).

Projekt CPS: *Priredba, validacija in standardizacija Vprašalnika medosebnih razlik pri otrocih in mladostnikih* (vodja Zupančič, sodelavka Kavčič).

Projekt CPS: *Revizija BFQ in adaptacija za starejše* (vodja priredbe za starejše Zupančič; sodelavka Horvat).

Projekt CPS: *Priredba in standardizacija Wechslerjevega testa inteligentnosti za predšolske otroke WPPSI-R^{SI}* (strokovni pregled Zupančič).

Projekt CPS: *Revizija in normalizacija Vprašalnika socialno vedenje otrok* (vodja Zupančič, sodelavki Gril, Kavčič).

Projekt EuroPsy v Sloveniji v sodelovanju z Društvom psihologov Slovenije in Evropske zveze psiholoških združenj (vodja Podlesek)

15. Ocena tehnološke zrelosti rezultatov raziskovalnega programa in možnosti za njihovo implementacijo v praksi (točka ni namenjena raziskovalnim programom s področij humanističnih ved)¹⁷

SLO

V sodelovanju z uporabniki spremljamo in zagotavljamo znanstveno utemeljeno ter inovativno rabo naših ugotovitev v sodobnih psihodiagnostičnih (razvojnodiagnostičnih in kliničnodiagnostičnih) postopkih (npr. diferencialna raba različnih mer za ocenjevanje osebnostnih potez v specifičnih primerih in v različnih razvojnih obdobjih), v okviru RP izdelanih izvernih merskih pripomočkov, sodobnih slovenskih norm (npr. šolske anksioznosti,

psihološkega osamosvajanja na prehodu v odraslost), novih sistemov vrednotenja odzivov pri projekcijskih preizkusih (npr. Exnerjev sistem vrednotenja odgovorov pri Rorschachovem testu), načinov izvedbe in umeščanja rezultatov psiholoških preizkusov v porazdelitve ustrezne referenčne skupine (npr. e-aplikacije TOPO, BFI, VPŽD). Pripomočki, ki smo jih oblikovali npr. za ocenjevanje področij govornega razvoja (razumevanje, izražanje, metajezikovno zavedanje, pragmatične zmožnosti) omogočajo zanesljivo/veljavno oceno govora različno starih otrok/mladostnikov ter prepoznavanje njihovih »močnih« in »šibkih« področij govora. Predstavljajo testno baterijo, ki psihologom, pedagogom in logopedom v izobraževanju, zdravstvu in svetovanju omogoča zgodnje odkrivanje nenormativnega govornega razvoja, pravočasno obravnavo in načrtovanje strokovne pomoči ter spremljanja njenih učinkov. Baterija ima tržno vrednost in je dostopna na trgu psihodiagnostičnih sredstev. Enako velja za naše prirejene, validirane in v Sloveniji nedavno standardizirane merske pripomočke (npr. VMR-OM, VMTM, BFQ-oblika za starostnike). Dva naša izvirna in validirana pripomočka (LSAA in TOPO) uporabljajo tudi v tujini.

Na podlagi nevrofizioloških eksperimentov se kaže možnost uporabe naših ugotovitev za popravljanje spominskih motenj.

Izsledke raziskovalnega dela uvajamo v načrtovanje/evalvacijo svetovalne/psihoterapevtske obravnave različno starih posameznikov (otrok z MDR in njihovih družin, kronično bolnih mladostnikov, učno/študijsko neuspešnih posameznikov ipd.). Ugotovitve primerjalnih analiz predšolske vzgoje v vrtcu (raven sistema in kurikularnih rešitev) smo uporabili pri pripravi dela Bele knjige o vzgoji in izobraževanju (2011), ki se nanaša na rešitve v vrtcih. Izdelane smernice za dvig kakovosti vzgojnoizobraževalnega procesa, svetovalnega dela v izobraževanju/zdravstvu ter zmanjševanje nestrpnosti do starejših ustreznemu kadru dajejo podlago za uvajanje znanstveno utemeljenih inovativnih praks z različno starimi posamezniki. Ugotovitve raziskav stalno prenašamo v vzgojo in izobraževanje, od vrtcev do doktorskih univerzitetnih programov v Sloveniji (vključno s programom Erasmus izmenjave) in v tujini (npr. univerze na Dunaju, v Zagrebu, Novosibirsku, Longwoodu). V okviru programov spopolnjevanja in objavljanja stalno posredujemo nova uporabna spoznanja strokovnim/svetovalnim delavcem v izobraževalnih, svetovalnih, zdravstvenih, kulturnih in drugih ustanovah (npr. karierni centri, mladinske in športne organizacije) ter staršem otrok/mladostnikov.

16. Ocenite, ali bi doseženi rezultati v okviru programa lahko vodili do ustanovitve spin-off podjetja, kolikšen finančni vložek bi zahteval ta korak ter kakšno infrastrukturo in opremo bi potrebovali

možnost ustanovitve spin-off podjetja	☐ DA ☒ NE
potrebni finančni vložek	EUR
ocena potrebne infrastrukture in opreme ¹⁸	

17. Izjemni dosežek v letu 2014¹⁹

17.1. Izjemni znanstveni dosežek

Na podlagi teorije o prehodu v odraslost in novih modelov psihološkega osamosvajanja smo razvili prvi merski pripomoček v svetu (TOPO), ki meri pet dimenzij osamosvajanja v odnosu do mame in očeta specifično pri mladih na prehodu v odraslost. Pri oblikovanju TOPO smo izhajali iz poglobljenih intervjujev s ciljnim skupinami. Nato smo oblikovali poskusno obliko in jo preverili pri velikem slovenskem ter demografsko heterogenem vzorcu mladih (raziskava 1). Po več kompleksnih analizah smo TOPO prilagodili in preverili pri neodvisnem vzorcu (raziskava 2). Končna 5-faktorska struktura vsebuje dimenzije Iskanje opore, Povezanost, Zaznana motečnost, Zanašanje nase in Bojazen pred razočaranjem starša. Struktura je enaka v odnosu do mame in očeta, invariantna med spoloma mladih, vse dimenzije so zanesljive in veljavne, saj se ustrezno povezujejo s funkcionalno, čustveno in konfliktno (ne)odvisnostjo. Za TOPO smo oblikovali e-aplikacijo, za rabo pa smo ga prevedli in prilagodili v 7 jezikov.

17.2. Izjemni družbeno-ekonomski dosežek

Član programske skupine Norbert Jaušovec je bil tudi v 2014 član uredniškega odbora pri mednarodni reviji BMC Neuroscience s faktorjem vpliva. Revija objavlja v e-obliki, je prosto dostopna, zagotavlja vsaj dvojno slepo recenzijo predloženih prispevkov s področja nevroznanosti, vključno z molekularnimi, celularnimi, razvojnimi in študijami živali, ter spodročja raziskovanja spoznavnih procesov, vedenja in učenja pri ljudeh. Član PS sodeluje v uredniškem odboru za področje Kognicija in vedenje: učenje in vedenje, njegovo članstvo pa predstavlja veliko mednarodno priznanje slovenski psihologiji in prispeva k ugledu našega raziskovalnega dela med najbolj uveljavljenimi raziskovalci v tujini, s tem pa tudi k ugledu naše države.

C. IZJAVE

Podpisani izjavljam/o, da:

- so vsi podatki, ki jih navajamo v poročilu, resnični in točni;
- se strinjamo z obdelavo podatkov v skladu z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov za potrebe ocenjevanja in obdelavo teh podatkov za evidence ARRS;
- so vsi podatki v obrazcu v elektronski obliki identični podatkom v obrazcu v papirnati obliki;
- so z vsebino poročila seznanjeni in se strinjajo vsi izvajalci raziskovalnega programa.

Podpisi:

*zastopnik oz. pooblaščen oseba
matične RO (JRO in/ali RO s
koncesijo):*

in

vodja raziskovalnega programa:

Univerza v Ljubljani, Filozofska
fakulteta

Maja Zupančič

ŽIG

Kraj in datum:

Ljubljana

6.3.2015

Oznaka poročila: ARRS-RPROG-ZP-2015/92

¹ Napišite povzetek raziskovalnega programa v slovenskem jeziku (največ 3.000 znakov vključno s presledki – približno pol strani, velikost pisave 11) in angleškem jeziku (največ 3.000 znakov vključno s presledki – približno pol strani, velikost pisave 11). [Nazaj](#)

² Napišite kratko vsebinsko poročilo, v katerem predstavite raziskovalno hipotezo in opis raziskovanja. Navedite ključne ugotovitve, znanstvena spoznanja, rezultate in učinke raziskovalnega programa in njihovo uporabo ter sodelovanje s tujimi partnerji. V primeru odobrenega povečanja obsega financiranja raziskovalnega programa v letu 2014 mora poročilo o realizaciji programa dela zajemati predložen program dela ob prijavi in predložen dopolnjen program dela v letu 2014. Največ 12.000 znakov vključno s presledki (približno dve strani, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

³ Realizacija raziskovalne hipoteze. Največ 3.000 znakov vključno s presledki (približno pol strani, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁴ V primeru bistvenih odstopanj in sprememb od predvidenega programa dela raziskovalnega programa, kot je bil zapisan v predlogu raziskovalnega programa oziroma v primeru sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave programske skupine v zadnjem letu izvajanja raziskovalnega programa, napišite obrazložitev. V primeru, da sprememb ni bilo, navedite: "Ni bilo sprememb.". Največ 6.000 znakov vključno s presledki (približno ena stran, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁵ Navedite znanstvene dosežke (največ pet), ki so nastali v okviru izvajanja raziskovalnega programa. Raziskovalni dosežek iz obdobja izvajanja programa vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatek, ali je dosežek uvrščen v A'' ali A'. [Nazaj](#)

⁶ Navedite družbeno-ekonomske dosežke (največ pet), ki so nastali v okviru izvajanja raziskovalnega programa. Družbeno-ekonomski dosežek iz obdobja izvajanja programa vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatek, ali je dosežek uvrščen v A'' ali A'.

Družbeno-ekonomski dosežek je po svoji strukturi drugačen kot znanstveni dosežek. Povzetek znanstvenega dosežka je

praviloma povzetek bibliografske enote (članka, knjige), v kateri je dosežek objavljen.

Povzetek družbeno-ekonomskega dosežka praviloma ni povzetek bibliografske enote, ki ta dosežek dokumentira, ker je dosežek sklop več rezultatov raziskovanja, ki je lahko dokumentiran v različnih bibliografskih enotah. COBISS ID zato ni enoznačen, izjemoma pa ga lahko tudi ni (npr. prehod mlajših sodelavcev v gospodarstvo na pomembnih raziskovalnih nalogah, ali ustanovitev podjetja kot rezultat programa ... - v obeh primerih ni COBISS ID). [Nazaj](#)

⁷ Navedite rezultate raziskovalnega programa iz obdobja izvajanja programa v primeru, da katerega od rezultatov ni mogoče navesti v točkah 6 in 7 (npr. ker se ga v sistemu COBISS ne vodi). Največ 2.000 znakov vključno s presledki (približno 1/3 strani, velikost pisave 11). [Nazaj](#)

⁸ Pomen raziskovalnih rezultatov za razvoj znanosti in za razvoj Slovenije bo objavljen na spletni strani: <http://www.sicris.si/> za posamezen program, ki je predmet poročanja. [Nazaj](#)

⁹ Največ 4.000 znakov vključno s presledki (približno 2/3 strani, velikost pisave 11). [Nazaj](#)

¹⁰ Največ 4.000 znakov vključno s presledki (približno 2/3 strani, velikost pisave 11). [Nazaj](#)

¹¹ Upoštevajo se le tiste diplome, magisteriji znanosti in doktorati znanosti (zaključene/i v obdobju 1.1.2009–31.12.2014), pri katerih so kot mentorji sodelovali člani programske skupine. [Nazaj](#)

¹² Vpišite število opravljenih diplom v času izvajanja raziskovalnega programa glede na vrsto usposabljanja. [Nazaj](#)

¹³ Vpišite šifro raziskovalca in/ali ime in priimek osebe, ki je v času izvajanja raziskovalnega programa pridobila naziv magister znanosti in/ali doktor znanosti ter označite doseženo izobrazbo. V primeru, da se je oseba usposabljala po programu Mladi raziskovalci, označite "MR". [Nazaj](#)

¹⁴ Za mlade raziskovalce, ki ste jih navedli v tabeli 11.2. točke (usposabljanje so uspešno zaključili v obdobju od 1.1.2009 do 31.12.2014), izberite oz. označite, kje so se zaposlili po zaključenem usposabljanju. [Nazaj](#)

¹⁵ Navedite naslove projektov in ime člana programske skupine, ki je bil vodja/koordinator navedenega projekta. Največ 6.000 znakov vključno s presledki (približno ena stran, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

¹⁶ Navedite naslove projektov, ki ne sodijo v okvir financiranja ARRS (npr: industrijski projekti, projekti za druge naročnike, državno upravo, občine idr.) in ime člana programske skupine, ki je bil vodja/koordinator navedenega projekta. Največ 6.000 znakov vključno s presledki (približno ena stran, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

¹⁷ Opišite možnosti za uporabo rezultatov v praksi. Opišite izdelke oziroma tehnologijo in potencialne trge oziroma tržne niše, v katere sodijo. Ocenite dodano vrednost izdelkov, katerih osnova je znanje, razvito v okviru programa oziroma dodano vrednost na zaposlenega, če jo je mogoče oceniti (npr. v primerih, ko je rezultat izboljšava obstoječih tehnologij oziroma izdelkov). Največ 3.000 znakov vključno s presledki (približno pol strani, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

¹⁸ Največ 1.000 znakov vključno s presledki (približno 1/6 strani, velikost pisave 11) [Nazaj](#)

¹⁹ Navedite en izjemni znanstveni dosežek in/ali en izjemni družbeno-ekonomski dosežek raziskovalnega programa v letu 2014 (največ 1000 znakov, vključno s presledki, velikost pisave 11). Za dosežek pripravite diapozitiv, ki vsebuje sliko ali drugo slikovno gradivo v zvezi z izjemnim dosežkom (velikost pisave najmanj 16, približno pol strani) in opis izjemnega dosežka (velikost pisave 12, približno pol strani). Diapozitiv/-a priložite kot priponko/-i k temu poročilu. Vzorec diapozitiva je objavljen na spletni strani ARRS <http://www.arrs.gov.si/sl/gradivo/>, predstavitev dosežkov za pretekla leta pa so objavljena na spletni strani <http://www.arrs.gov.si/sl/analize/dosez/>. [Nazaj](#)

Obrazec: ARRS-RPROG-ZP/2015 v1.00b

A7-3A-36-21-02-D9-5D-64-AE-98-CE-66-E6-2E-B6-BB-D5-23-BA-AD

Priloga 1

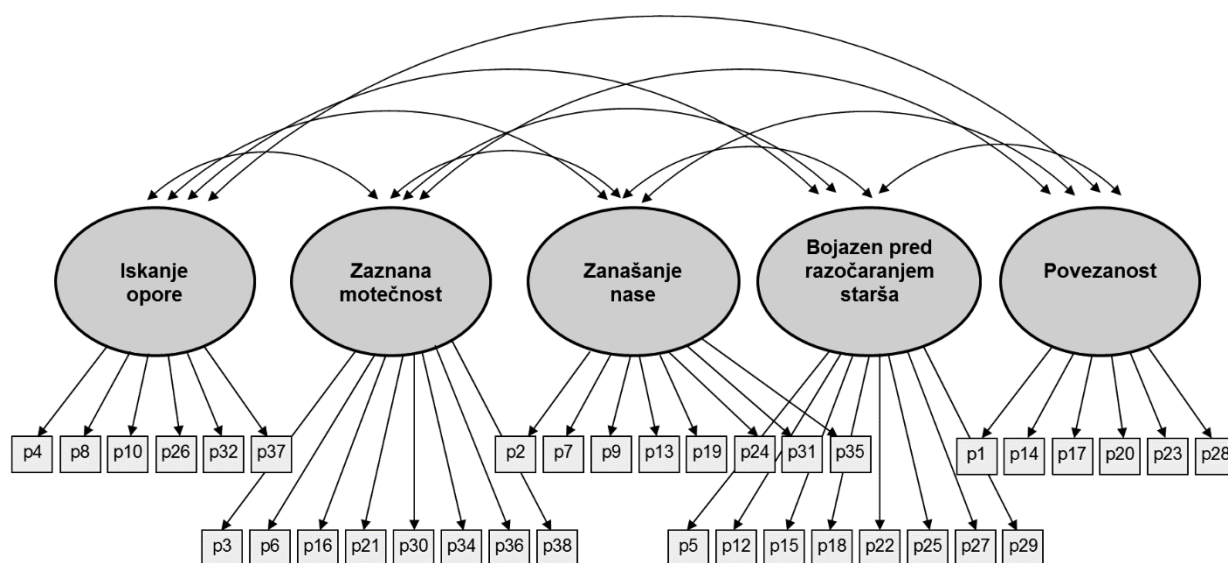
DRUŽBOSLOVJE

Področje: 5.09 PSIHOLOGIJA

Dosežek 1: KOMIDAR, Luka, ZUPANČIČ, Maja, SOČAN, Gregor, PUKLEK LEVPUŠČEK, Melita. Development and construct validation of the Individuation Test for Emerging Adults (ITEA).

Vir: *Journal of Personality Assessment*, 2014, 96(5),

doi: [10.1080/00223891.2013.850703](https://doi.org/10.1080/00223891.2013.850703), COBISS.SI-ID [53323106](https://www.cobiss.si/id/53323106)

Faktorska struktura testa TOPO (Test osamosvajanja na prehodu v odraslost).

Na podlagi teorije o prehodu v odraslost in novih modelov psihološkega osamosvajanja smo razvili prvi merski pripomoček v svetu (TOPO), ki meri dimenzije osamosvajanja v odnosu do mame in očeta specifično pri mladih na prehodu v odraslost. Izhajali smo iz poglobljenih intervjujev s ciljnim skupinami, oblikovali poskusno obliko in jo preverili pri demografsko heterogenem vzorcu (raziskava 1). Po več kompleksnih analizah smo TOPO prilagodili in preverili pri neodvisnem vzorcu (raziskava 2). Končna 5-faktorska struktura (Iskanje opore, Povezanost, Zaznana motečnost, Zanašanje nase, Bojazen pred razočaranjem starša) je enaka v odnosu do mame in očeta ter mersko invariantna med spoloma mladih. Dimenzije so zanesljive, konstruktno in kriterijsko veljavne. TOPO smo oblikovali v e-aplikaciji in prevedli/prilagodili v sedem jezikov.

TOPO (prevod/priredba) raziskovalno uporabljajo tudi v Avstriji, Turčiji, ZDA in na Portugalskem. V Sloveniji smo oblikovali preliminarne norme, po nadaljnjih validacijah bo uporaben tudi v študentskih in kariernih svetovalnicah in v klinični praksi.

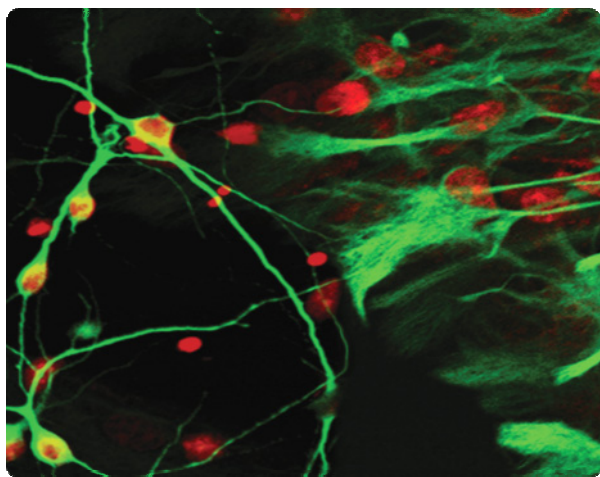
Priloga 2

DRUŽBOSLOVJE

Področje: 5.09 PSIHOLOGIJA

Dosežek 1: JAUŠOVEC, Norbert. Član uredniškega odbora za področje Kognicija in vedenje: učenje in vedenje pri BMC Neuroscience reviji.

Vir: <http://www.biomedcentral.com/bmcneurosci/>

Open access: freely and permanently available online for anyone to read and reuse

World renowned Section Editors

Inclusion in PubMed and PubMed Central

Član programske skupine je bil tudi v 2014 član uredniškega odbora pri mednarodni reviji BMC Neuroscience s faktorjem vpliva. Revija objavlja v e-obliki, je prosto dostopna, zagotavlja vsaj dvojno slepo recenzijo predloženih prispevkov s področja nevroznanosti, vključno z molekularnimi, celularnimi, razvojnimi in študijami živali, ter spodročja raziskovanja spoznavnih procesov, vedenja in učenja pri ljudeh. Član PS sodeluje v uredniškem odboru za področje Kognicija in vedenje: učenje in vedenje.

Članstvo v uredniškem odboru revije predstavlja veliko mednarodno priznanje slovenski psihologiji in prispeva k ugledu našega raziskovalnega dela med najbolj uveljavljenimi raziskovalci v tujini, s tem pa tudi k ugledu naše države.